

vendar bi kazalo še bolj paziti na ustrezne formulacije pri naslednjih pojavih: samoglasniška redukcija — nimamo je za potezo občevalnega (str. 152: »běžné mluvený«), temveč pogovornega jezika (hovorový jazyk); vrivanje polglasnika — pod katerimi pogoji nastopa v množinskem rodilniku (razmerje *gostiln* — *sester*) in kdaj namesto njega stoji /i/ (razmerje *juter* — *morij*, str. 40); palatalnost — ker se učbenik opira na kontrastivno metodo, bi bilo primerno že na začetku opozoriti na razločke med češčino in slovenščino.

Zaradi kontrastivnega izhodišča bi bilo dobro bolj poudariti tudi nekatere razločke v oblikoslovlju in skladnji: namenilnik je npr. obdelan na kratko in brez vaj; ni povedano, da se kategorija živosti v slovenščini kaže samo pri moškem spolu (50); v razlagi pa tudi v berilih in primerih bi bilo treba bolj paziti na ločevanje pridevniške določne in nedoločne oblike ter na njuno rabo (med pojasnili na str. 11 je npr. na vprašalnico *kateri?* odgovorjeno z *baročen, renesančen*, podobno je v berilu na str. 9 idr.). Pripombe so potrebne še pri sklanjanju besede *dan* (str. 10, 52) ter pri vzorčni paradigmi za II. sklanjatev (za dvojniski dajalnik in orodnik je podana samo zaznamovana oblika na *-ima napovedima*, medtem ko je zborna oblika na *-ma²* kratko malo zamolčana); obliki *mogoč, bodoč* ne moreta biti deležji, saj se uporabljata samo kot pridevniki (str. 166).

Kot po vseh poglavjih je tudi v oblikoslovlju podanih nekaj dobrih slogovnih kvalifikacij, manjkajo pa še nekatere, ki bi tudi bile zelo potrebne, npr. pri oblikah tipa *dve goré* (str. 107, podano brez nevtralne dvojnice), pri dvojnicah tipa *trepetam* — *trepečem, skačem* — *skakam, govorijo* — *govore³* idr. Več tovrstnih podatkov bi bilo treba dati pri nekaterih besednih in besedotvornih kategorijah, npr. razmerja med pogojnima *ko* in *če* (210), med *samo* in *le*, temveč in *marveč* (208), *mного* in *дosti*, *stolec* in *stolček*.

Skladenjskim vprašanjem ni posvečenega veliko posebnega prostora, vendar je zajeta večina tem, ki se zdijo pomembne s kontrastivnega stališča (raba sklonov, besedni red pri klitikah, raba veznikov idr.); žal tudi tu pogrešamo več slogovnih kvalifikacij. Občutna pomanjkljivost je, da skladenjskim temam ni namenjena niti ena posebna vaja; vaje za druge slovnične teme ter konverzacijo pa so številne in dobre.

Škoda, da knjiga nima skupnega, abecedno urejenega diferencialnega slovarja, posebno ker so slovarčki nekaterih lekcij urejeni precej nepregledno in z nedoslednim upoštevanjem abecede.

Kakor je gotovo, da se v tem prikazu nismo mogli ustaviti pri vsem, kar bi bilo še vredno omeniti, je iz povedanega tudi jasno, da od obravnavanega učbenika kljub naštetim nepopolnostim lahko pričakujemo veliko koristnega, posebno ker je v uvodu napovedana možnost tiskane izdaje — zanjo pa bi se dalo brez večjih težav marsikaj izboljšati, bodisi na podlagi praktičnih izkušenj pri rabi ciklostiranega priročnika bodisi na podlagi tukajšnjih in še morebitnih drugih pripomb. Treba je priznati, da bi glede na prostorske, časovne in namenske omejitve pri nastajanju Učbenice slovinštine težko pričakovali vsestransko ustrezen izid brez pomanjkljivosti. Za tako dejanje sta potrebni izredna vztrajnost in prizadevnost, drugače bi imeli podobnih učbenikov veliko več, kot jih imamo. Priročnik Albine Lipovec in Jana Petra bo tako lahko prišel prav tudi drugim slovenskim lektorjem na slovanskih univerzah, ne toliko kot vzorec za reševanje konkretnih slovničnih tem — njihova izbira in obravnavanje bosta pač odvisna od konfrontacije slovenščine z maternim jezikom študentov — temveč predvsem kot spodbuda in splošno izhodišče pri podobnih lastnih poskusih.

Janez Dular
Filozofska fakulteta v Ljubljani

Nova makedonska slovnica

Krume Kepeski: Gramatika na makedonskiot literaturnen jezik za učilištata za sredno obrazovanie. Prosvetno delo, Skopje 1975. 194 str.

Makedonščina je jezik, ki spričo svojega značilnega razvoja nudi jezikoslovcu izredne možnosti. Njegova nezadostna raziskanost in vedno mogočnejši razvoj nudijo nepresahljiv vir vedno novih spoznanj. Zato je vsak prispevek makedonistike zanimiv ne le za specialista. To velja tudi za

² Gl. Ss 1964, 139; Skj 1, 1965, 160; Sskj I, 1970, XXIX; prim. še J. Toporišič, Stilna vrednost variant, SR 1973, 2, 251.

³ Gl. J. Toporišič, Stilna vrednost variant, SR 1973, 2, 233, 239, 250, 256.

Slovnico makedonskega knjižnega jezika za srednje šole Krumeja Kepeskega.

Krume Kepeski je znan makedonski jezikoslovec. Z njegovim imenom je povezan ves razvoj povojnega preučevanja materinega jezika pri Makedoncih. Že leta 1946 je napisal Makedonsko slovnico, prvi šolski učbenik te vrste, ki je nato, podobno kot pri nas Janežičeva slovnica, doživel celo vrsto izdaj. Zadnja je izšla 1972. Vendar so razvoj jezika pa tudi vedno večje zahteve, ki jih postavljajo pred dijake srednjih šol, narekovele ponovne poprave in dopolnila. Tako je sedaj pred nami nova izdaja v redakciji Rade Ugrinove-Skalovske, popravljena ter usklajena z novim učnim načrtom pod nadzorstvom Vladimira Kostova. V knjigi je mnogo zanimivih novosti, zato zasluži, da si jo vsaj nekoliko ogledamo.

Novosti, ki jih prinaša najnovejša izdaja, je mogoče razdeliti v dve skupini: v uredniške in snovne. Uredniške so tiste, ki jih je opravila urednica s tem, da je nekatera poglavja drugače razporedila, nekatera združila, nekatera pa tudi izpustila. Tako so na primer vsa vprašanja vokalizma obdelana na enem mestu in niso raztresena kot v prejšnji izdaji, ko je bila elizija obdelana med splošnimi glasoslovnimi pravili, dvojni samoglasniki pa med dvojnimi soglasniki. Osnovna pravila makedonskega pravopisa so našla svoje mesto v poglavju o literarnem jeziku in ne pri glasoslovju. Popolnoma na novo je razporejeno poglavje o samostalnikih. Dokaj spremenjeni sta tudi poglavji o glagolu in členu. V posebnem poglavju so obravnavani spomeniki, pisani z grškimi črkami. Kot samostojno poglavje je obdelan problem K. Misirkova in njegove knjige »O makedonskih zadevah«. Dodano je nekaj novih ilustracij — posnetkov starih spomenikov. Med uredniške posege je treba šteti tudi uporabo mednarodnega izrazoslovja, ki jo knjiga navaja v oklepajih, posebno pri sintaksi. Tega v prejšnji izdaji ni bilo. Vsi ti posegi so nedvomno knjigi v prid. Morda bi jih bilo lahko še več. Prav škoda je, da je ostalo nespremenjeno poglavje o pridevniku, ker nekako izstopa med ostalimi. Prav tako bi kazalo bolj dosledno izpeljati uporabo različnih tiskov. V nekaterih primerih je stara izdaja uspešneje uporabljala polkrepki tisk in kurziv (strani 156, 168 in druge). Bolj pregledno je bilo.

Med novostmi, ki zadevajo snov, je mogoče govoriti o takih, ki jih je nova izdaja prevzela iz že obstoječe literature, v prvi

vrsti iz Slovnice makedonskega jezika Blažeja Koneskega, in takih, ki so novost v makedonskem jezikoslovju. K prvim je treba šteti vrsto novih poglavij pa tudi dopolnila k že objavljenemu gradivu. Tako je dopolnjeno poglavje o spomenikih makedonske pismenosti. Čisto novo je poglavje o jezikoslovnih vprašanjih med dvema vojnama, močno pa sta razširjeni tisti o makedonščini med narodnoosvobodilni vojni ter o dokončni rešitvi makedonskega jezikovnega vprašanja. Zelo zanimiv je tudi čisto na novo napisan pregled makedonskih slovnici. Pri glasoslovju je novo poglavje o izgovoru in rabi črke »s«. Razširjena so poglavja o odstopanjih od pravila o tretjezložnem naglasu, o naglasnih celotah ter klitikah. Na novo je opisan svojilni zaimek. Pri glagolu je dosledno izpeljano ločevanje obeh preteklih časov: aorista in imperfekta. V prejšnji izdaji niso bile obdelane členice in modalne besede. Tudi v sintaksi je vrsta dopolnil. Obširneje govori o predmetu in nekaterih drugih stavčnih členih. Prav tako je bogatejše poglavje o leksikologiji z delitvijo na semantiko, frazeologijo, besedni zaklad in leksikografijo.

Nedvomno so najzanimivejše novosti, spremembe in dopolnila, za katere nimamo na razpolago vzorov v makedonskem jezikoslovju. V glavnem gre za splošnojezikoslovne resnice, ki so našle svoje mesto predvsem v splošnih uvodih k posameznim panogam. Tako je uvedeno ločevanje med jezikom in govorom. Temu je posvečeno posebno poglavje. Nova je tudi klasifikacija jezikov z genealoško in tipološko delitvijo. Popolnoma na novo so obdelana vprašanja literarnega jezika s problemi literarne norme. Precej novosti zasledimo tudi v sintaksi. Na novo je definiran stavek, ki je razčlenjen po vsebini in po obliki. Marsikaj je novega tudi v poglavju o stilu. Govora je o stilni vrednosti besed ter o glasovnih, oblikoslovnih in skladenjskih funkcijah besed.

Vse to priča, da imamo pred seboj izredno zanimivo delo, ki je zanimivo tako za makedonista kot za slaviste sploh. Knjiga pa je zanimiva tudi zaradi tega, ker na pregleden in dostopen način posreduje vrsto novih pogledov na slovnico in jezikoslovje sploh.

Matej Rode
Gimnazija v Celju